రాళ్ళు పలకవు

కావుటూరు
వేంకటనారాయణ రావు

క్రరిగిపోయిన కండలు నాట్యం చేస్తున్నట్లు కదులుతూంటే సుత్తి బాగా పైకెత్తి ఒక్క వేటు వేశాడు రాఘవులు.

ఎడమచేతి బొటనవేలికి, చూపుడు వేలికి నడుమ బంధించబడి, కసాయి శాలలోని మేకపిల్లలా తప్పించుకు పోను వీల్లేకుండా ఉన్న రబ్బరుచెండంత రాయి ఏదహారు ముక్కలయింది. అందులో నుంచి గోలీకాయలంతవేసి రాళ్ళ ఏరి పక్కనున్న గుట్టలో పోసి తల ఎత్తి చూచాడు.

సూర్యుడు సరిగ్గా నడినెత్తిన చేరి, ఏదో కసితో ఎండ అంతా తనమీదే కుమ్మరిస్తున్నట్లున్నాడు. చెమట కారుతూన్న ముఖాన్ని ఓ మారు తుడుచుకుని 'అప్పుడే మధ్యాహ్నమయింది. వరాలింకా కూడు తీసుకురాలేదేం?' అనుకుని మరో పెద్దబండ ముందుకు తోసుకున్నాడు రాఘవులు.

ఆ చుట్టుపక్కల అంతా సుత్తి దెబ్బల శబ్దాలే. రాళ్ళు పగులుతున్నాయి, ముక్కలౌతున్నాయి, కుప్పగా పేరుకు పోతున్నాయి, సుత్తిదెబ్బల సంగీతధ్వనికి తన్మయం చెందుతూ.

పాదలకూరుకు వెళ్ళే తారురోడ్డు పక్కనే, అయిదో మైలుకి అవతల ఉన్న పాపారావు క్వారీలో రాఘవులులాగే మరో వంద మందిదాకా రాళ్ళు పగలగొట్టుకుని బ్రతుకుతున్నారు. అందులో మొట్ట మొదట చేరినవాడు రాఘవులు. పనికి కాలనిర్ణయమంటూ ఏమీ లేదు. దినానికింత కూలీ అనికూడా లేదు. ఎంత పని చేసి, ఎన్ని రాళ్ళు పగులగొట్టగలిగితే అంత గిట్టుబాటౌతుంది. రెండు సంవత్సరాల ముందు ఆ క్వారీ ఆరంభమైనప్పుడు అక్కడ అర ఫర్లాంగు చదరపుకొండ ఉండేది. అది ఇప్పుడు అగుపించకుండా పోవడమేగాకుండా దానిస్థానే యాభై అడుగుల లోతున బ్రహ్మాండమైన గుంట ఒకటి ఏర్పడిపోయింది, అంతా బండ మయంగా. మరి అంతమంది పని చేస్తూంటే కొండైనా కరిగిపోక ఏమౌతుంది? మిగిలిన కూలీలందరూ రాఘవులు తరవాత వచ్చిన వాళ్ళే. ఇప్పుడు రాఘవులు వాళ్లకు పెద్దకూలీ. ఆ [illegible]మే కాదు, దానివల్ల ఆదాయంకూడా. [illegible] ప్రతిరోజూ ఒక రూపాయి [illegible] ఇస్తున్నాడు పెద్దకూలీ అయి [illegible]. అలా నెలకు వచ్చే ముప్ఫయి [illegible] ఉన పెళ్లికని దాచుకుంటు[illegible] రాఘవులు.

[illegible] పెళ్ళి పాపారావే ఘనంగా [illegible] సంక్రాంతినాడు — [illegible] పెళ్ళికంటే ఘనంగా. [illegible] కూలీ. వాడి పెళ్లి [illegible]. ఆ పెళ్లికి [illegible] పెట్టాడో ఏమో [illegible] చవిపించాడు. [illegible] పెళ్లయిన [illegible] అమ్మవారు [illegible]యింది. [illegible]

భర్త పాపం చేశాడు. ఆ సంగతి తెలిస్తే తనమీద నమ్మకం పెట్టుకున్న భార్య గుండె బద్దలవుతుందని భర్తకు తెలుసు. అయినా తాను చేసిన పాపాన్ని అంగీకరించాడు. ఆ పాపానికి గురి అయినవారు ఆమెను ఒక దేవతగా, న్యాయమూర్తిగా ఆరాధిస్తున్నారు. న్యాయం చెయ్యమన్నారు. ఆమె చేసిన దేమిటి?

తప్పించాడు. వాళ్ల సంబరం కోసం రేడియో పెట్టించాడు. రాత్రి పొళ్ళ అను రోజు మార్చి రోజు తనే పడుప్తున్నాడు. తనకు వీలుగాకపోతే ఆయన భార్య శారదమ్మ వస్తుంది. ఆమెకూ వీలుగాకపోతే క్వారీమేస్త్రీ ముసలయ్య దాని సంగతి చూచుకుంటాడు.

పాపారావు ఆ క్వారీ పెట్టించి తన కోసం గాదు, రాఘవుల్లాంటి దిక్కులేని వాళ్లకోసం. ఆయన ఓ ఆత్మాభిమాని పరోపకారి. క్వారీ కూలీలకు పాపారావంటే దేవుడు.

కాదా మరి!

రాఘవులు ఆయన్ని గురించి ఆలోచిస్తూ బండ పిండిచేశాడు. ఆకలితో కడుపు నకనకలాడిపోయింది. గుడిసె దగ్గిరికి వెళ్లి వరాల్ని కేక పెడదామను కున్నాడు, దాని ఒంపు సొంపులు ఉయ్యారపు ఆకారం కళ్లముందు మెదులుతూంటే.

అదేమిటోగానీ, ఈ నడుమ పది రోజులనించీ వరాలు అదో మాదిరిగా ఉంది. మునపటిలా కిలకిల నవ్వడం లేదు. చకచకా నడవడంలేదు. "మావో, మావో" అంటూ నెత్తిన బడటం లేదు. కూటి ముద్దలు నోటికందించడం లేదు. పాటలు పాడ్డం లేదు. దానికి చాలా సినిమాపాటలు వచ్చు.

ఎంత ఆలోచించినా వరాలు అలా మారను కారణం అంతుబట్టలేదు రాఘవులుకు. తను త్వరలో దాన్ని పెళ్లి చేసుకోబోతున్నాడు కూడా.

పెళ్లిమాట తలపుకి వచ్చేసరికి రాఘవులు మనసు పులకరించింది. 'చేసుకుంటే వరాల్నే చేసుకోవాలి. లేకపోతే సన్యాసుల్లో కలవాలి!' అదీ వాడి నిర్ణయం.

రాఘవులు ఆలోచనలు తియ్యగా తీగలు సాగాయి.

"ఏం రాఘవులూ!!"

"ఏయోఁ, నా కాకల్లేదనుకుండా? మద్దెనాలైతేగానీ కూడు తీసుకు రాగూడ దేంటి?. . . ఇదో. . . ఇట్టాగైతే!"

తిరిగి చూచిన వాడికి అగుపించాడు మేస్త్రీ ముసలయ్య. "నువ్వా, తాతా!" అని నసిగాడు.

"నేనేగానీ, ఏరా ఎట్టా దాన్ని మహా దబాయిస్తున్నావు... ఆఁ ఇట్టాగైతే... చెప్పు. . . ఇట్టాగైతే?. . . దాన్ని పెళ్లి చేసుకోవా?" అన్నాడు ముసలయ్య.

పక్కనున్న చెట్టుచాటునుండి ఇవతలికి వచ్చింది వరాలు టిఫిన్‌కారియరు చేత పెట్టుకుని.

ఈ నడుమ ఎవర్నో ఒకర్ని వెంట బెట్టుకునిగానీ కూటితో రావడం లేదు వరాలు. అంతేకాదు. సరసాలాడుతూ, అన్నం తినిపించడం మానేసింది. మౌనంగా కూచుని తను అయిష్టంగా నాలుగు ముద్దలు మింగగానే తిరిగి వెళ్ళి పోతుంది. అన్నాళ్లా భరించగలిగాడే గానీ ఇక తన తరం కావడం లేదు రాఘవులుకు అలా ఉండను.

వరాలు వెంట ముసలయ్య రావడం ఇష్టంలేక ముఖం చిట్లించుకున్నాడు రాఘవులు.

పేరుకు తగ్గట్టు చాలా ముసలివాడు ముసలయ్య. అయినా యువకులకంటే ఎక్కువ మరుగ్గా పని చేస్తాడు. అతనికి ఆరుగురు పుట్టి పది, పదిహేనేళ్ల దాకా పెరిగి పోయారట. ఆ బాధతోనే అతను ముసలివాడయ్యా డంటారు.

ముసలయ్యను చూచి తల గోక్కుంటూ, "ఇదిగాత్తాతా! దీని కెన్నిమార్లు సెప్పినా ఏల కూడదు తేడంలా మొన్నటాల్నించి. ఇట్టాగైతే రేప్పెళ్ళైన తరవాత కాపరం ఏం సేత్తదని?. . . సరేగానీ, పాపారావయ్యగోరు బాగున్నరా?" అని అడిగాడు.

"ఏం అయ్యగార్లే, రాఘవులూ!" నిరుత్సాహంగా అన్నాడు ముసలయ్య.

"ఆడేంటి. తాతా, పెద్దయ్యగోరి దినంనాడు మా కూలీలందరికీ పప్పన్నం పెట్టిండు, గుడ్డలిచ్చిండు. . . అంతే. మల్లా సినయ్యగోరు నా కగుపించలేదు. రెండ్రోజుల కోసారి నన్ను పిలిపించి మాటాడేవాడు. అదీ లేదు!"

"అదేరా. . . పెదయ్యగోరి తద్దినం అయిన పక్కరోజు ఇక్కడికి కొచ్చాడు, మాకు పెంకుటిళ్లు కట్టివ్వాలని. తిరిగి వచ్చేసరికి చాలా రాత్రయింది. తల రేగి, గుడ్డలు చినిగి అదోలా అగుపించాడు. అంతే. ఆనాటినుండీ ఏదీ పట్టించుకోవడం లేదు. వేళకు అన్నం తినడు. సరిగ్గా నిద్రపోడు. అప్పుడే చిక్కి సగం అయి పోయాడు!"

ముసలయ్య మాటల్లో ఆవేదన ధ్వనించింది.

వరాల్ని వెంటబెట్టుకుని ట్రంకు రోడ్డులో అడుక్కుతింటూంటే ఎక్కడా పని దొరక్క, అది పసిగా పిలిచి, తన కారులో ఎక్కించుకుని క్వారీకి తీసుకు వచ్చిన పుణ్యాత్ముడు పాపారావు. ఆయన భార్య శారదమ్మ అన్నపూర్ణే. తనే స్వయంగా తనకు అన్నం పెట్టింది.

అన్నంపెట్టిన వాళ్ళు దేవుళ్ళుగాక మరేమౌతారు?

పాపారావు సంగతి మాట్లాడు తున్నంతసేపూ వరాలు ఒక పక్కన చేరి అదేమీ పట్టనట్లుండిపోయింది. వరాలు నలుపైనా అసాధారణమైన అందగత్తె. ఆ అందంతోపాటు వలపూ, ఒయ్యారం. అయితే రాఘవులు బయటి కగుపిస్తూన్న ఆ ఆకారానికి మురిసిపోవడం లేదు. అది క్షణికమని వాడికి తెలుసు. వాడు చూస్తున్నది మనసులో అగుపిస్తున్న మమకారాన్ని. దానికి ముగ్ధుడౌతున్నాడు.

మరి రాఘవులు పాపపుణ్యాలు తెలియని అమాయకుడు!

వరాలు తల్లి చనిపోయేనాటికి దాని వయసు పది రోజులు. తన వయసు ఏడేళ్లు. దాన్ని తనే సాకాడు. నీళ్ళు పోసి, పాలు పట్టి, పావడ కట్టాడు. అది తనకు కాబోయే భార్యకన్నా ముందుగా తన ప్రాణాలిచ్చి పెంచిన బిడ్డ.

దానికి తను తల్లీ, తండ్రీ, గురువు, దైవం—అన్నీ!

అంతేకాదు, తనకు జీవితాన్ని ప్రసాదిస్తూన్న అమృతభాండం!

పాపారావు సంగతి చెబుతూంటే ఆత్రతగానీ, ఆయనకు బాగా లేదని విన్నందుకు దిగులుగానీ వ్యక్తం చెయ్యకుండా ముఖం పక్కకు తిప్పుకుని నిలబడటం చూచి చురచుమన్న రాఘవులు "అదేంటే, వరాలూ, పాపారావయ్యగోరికి బాగాలేదని సెప్తుంటే ఏం పట్టనట్టుంటావ్?" అన్నాడు.

"ఇప్పుడోరిమా టెందుకులేస్తావా. నువ్వు ముందు కూడు తిను!" మరీ ముఖం పక్కకు తిప్పుకుని అంది వరాలు.

రాఘవులు మండిపడ్డాడు. "ఓరిమా టెందుకా? ఏంవేవ్. మనం ఇట్టాగున్నామంటే అది ఓరి సలవల్లనేవే. . . మరిసిపోయినా టంకురోడ్డులో అడుక్కు

తింటా ఉండిన సంగతి. . . ఒసేయ్, మనం కడుపు నిండా కూడు తింటున్నాం అంటే. . . గుడ్డ కట్టుకుంటున్నాం అంటే. . . తెలిసిందా?. . . అదంతా ఓ రోల్లనేనే ఎర్రిమొగవా? ఇంకెప్పుడూ అట్టాగనమాకు. అయ్యగోరంటే ఓరను కున్నావే? దేవుడే సాచ్చాత్తు. నీ కేం తెలుసే ఓరిగొప్ప? రేపు పెదపండక్కి మనకు గెనంగా, రవండి పెళ్లికంటే గెనంగా పెళ్లి సేత్తాడంట. . . ఏం, తాతా?'' అన్నాడు.

''అవునుగానీ ముందు అన్నం తిను.. ఆ నీతో ఒక విషయం చెప్పాలవొచ్చా, రాఘవులూ. రైల్వేకాంట్రాక్టు కొత్త దొక టొచ్చింది. ప్రతి నెలా రాళ్ల తోలాల. నెలకు రెండు వందల లారీలు. అంటే దినానా ఏడెనిమిది లారీలన్న మాట. . . పది లారీలమకో. అందుకని ఇవాల్టినుంచీ నువ్వు పెద్దకూలీవిగాదు. నాకు అసిస్టెంటు మేస్త్రీవి. నీకు నెలకు నూటపాతిక రూపాయలు జీతం . . . మూణ్ణెల్ల బోనసు. ఉండటానికి పెంకు టిల్లు. సరేనా!'' అన్నాడు మెల్లగా ముసలయ్య.

రాఘవులుకు ఆ మాటలు నమ్మశక్యంగా లేదు. ఆనందం అవధులు దాటుతూంటే చివాలున వంగి ముసలయ్య కాళ్లు పట్టు కుని, ''నిజవా, తాతా. నిజవా? నేను అసిస్టెంటు మేత్త్రీనా? నాకు నూట పాతిక రూపాయలు జీతవా? మూణ్ణెల్ల బోనసా? ఉంటానికి పెంకుటిల్లా? అయ్యగారు నా మీా దంత దయ చూపిన్రా? ఓరు దేవుడేగాదు, అంత కంటే ఎక్కువే?'' అన్నాడు ఆనంద బాష్పాలు రాలుతూంటే.

''ఛీ ఛీ. . . లే. . . లేరా లే. . . అంతా నిజవే. నేనే అయ్యగారికి చెప్పి. . .!''

''తాతా, నీ రునం ఎట్టా తీర్చు కోను, తాతా. ఒచ్చే జలమలో నీ బిడ్డనై పుట్టి తీర్చుకుంటా!''

రాఘవులుకు అటువంటి నమ్మకా లున్నాయి. పాపపుణ్యాల ప్రభావం వాడి మీాద పనిచేసినంతగా మరెవ్వరిమీాదా పని చెయ్యదేమో! అప్పుడప్పుడూ పూర్వ జన్మ జ్ఞానం ఉన్నట్లు మాట్లాడేస్తాడు, అప్పు డెవరికో అన్యాయం చేశాను గాబట్టే ఇప్పుడు రాళ్లు పగులుగొట్టే బ్రతుకయిం దని.

అయితే ఆ నాటితో తన పూర్వజన్మ ఋణం తీరిపోయిం దనుకున్నాడు.

తానిప్పుడు పెద్ద కూలీ గాదు. అసిస్టెంటు మేస్త్రీ. నూటపాతిక రూపాయల జీతగాడు!

ఆ ఆనందంతో ఆకలినే పూర్తిగా మరిచిపోయాడు. ఏదేదో గెంతులేస్తూ వాగాడు. పెద్దవాడైనా, వాడిలో ఎక్కడో దాగి ఉన్న పసితనం కిలకిల నవ్వింది. అలాగే వాడూ నవ్వాడు.

వాడి అమాయకత్వానికి నవ్వుకున్న ముసలయ్య ''ముందు అన్నం తినరా, పెళ్లి చేసుకుని చంద్రమండలానికి వెళ్లొద్దువ్గానీ!'' అన్నాడు.

''అబ్బో, సెందరమండలంవ్వే. . . సెందరమండలంవ్వే!. . . అద్సరేగానీ, తాతా, ఓళ్లు. . . అమిరికోళ్లు నిజంగా సెందరమండలం వెళ్లింది నిజవేనా?'' అని అడిగాడు రాఘవులు.

''అక్షరాలా నిజం. నీలాగే ఆ విషయాన్ని నమ్మలేనివాళ్లు చాలా మం దున్నారు!'' అన్నాడు ముసలయ్య.

రాత్రి పాఠశాలను నిర్లక్ష్యం చేసిన వాళ్లలో రాఘవులు మొదటివాడు . . . రెండేళ్లవుతున్నా వాడికి అక్షరాలేరాలేదు. నేర్చుకోవాలనే శ్రద్ధా లేదు. వాడికి పూర్తిగా విరుద్ధం వరాలు. అదిప్పుడు చకచకాచదువుతుంది. చక్కగా వ్రాస్తుంది. భగవద్గీతలోని కొన్ని శ్లోకాలు దానికి తెలుసు. వాటి అర్థం చెబుతుంది. ఇంగ్లీషు అక్షరాలుకూడా వచ్చు. రాఘవు లైతే ''ఆఁపోదూ. రాళ్లు పగులగొట్టుకునే వాడికి నాకు రాతా కోతా ఎందుకు?'' అంటాడు. అయినా రేడియో శ్రద్ధగా వింటాడు. దాన్లో ఎవరో మనుషులు కూచుని మాట్లాడుతున్నారనే ఇంకా వాడి నమ్మకం. ''అయితే సెందర మండలం సెందరమండలంవ్వే నంటావా, తాతా? దేవుడు గాదూ?''

''కాదురా. అది మన పాతనమ్మకం . . . చంద్రుణ్ణి గురించి సాయంత్రం రేడియోలో చెబుతారుగానీ విను. . . వస్తాగానీ, చీకటి పడ్డతరవాత ఒచ్చి అయ్యగార్ని కలుసుకో!'' అని వెళ్లి పోయాడు ముసలయ్య.

రాఘవులు వరాల్ని అమాంతం ఎత్తు కుని గిరగిర తిప్పుతూ ''ఒసే, ఒరాలూ, నీ మొగుడు అసిస్టెంటు మేత్త్రీ. . . అసిస్టెంటు మేత్త్రీ!'' అన్నాడు.

''మాఁవా!'' పెద్దగా ఏడ్చింది వరాలు.

అందుకు ఆశ్చర్యపోయిన రాఘవులు ''ఏంటే, ఒరాలూ? ఎందుకే ఏడుస్తుం దావ్? ఎందుకే?'' అని దాన్ని దించాడు ఆదుర్దాపడుతూ.

వరాలు మెల్లగా తేరుకుని ''మా అమ్మ బతికుంటే ఎంత ఆనందించేదో నని, మాఁవా!'' అంది.

''ఓస్. అదా సంగతి. అందరూ ఒకనాడు సచ్చిపొయ్యే ఓళ్లే. . . ఆ లోపల. . . మాను. . . ఉన్నదాన్లో ఆనందంగా బతకాలే. నా కేం? నూట పాతిక రూపాయల ఉద్యోగం, అసిస్టెంటు మేత్త్రీరీది. మూణ్ణెల్ల బోనస్సు . . . పెంకుటిల్లు. ఆ ఇంట్లో నువ్వు . . . ఒసే, ఒరాలూ, అదేంటూ [illegible] నువ్వుంటే సాలే. ఎప్పుడూ [illegible] ఉం కూడెట్టు. కూడు తిని ఎల్లి పాపారావయ్యగోరి [illegible] రావాల. . . ఇక నేను రాళ్లు పగలగొట్ట బల్లా. . . ఇదే ఆకరాయి!'' [illegible] రాతిని తీసుకుని సుత్తితో [illegible] ఒయ్యారంగా ఓ దెబ్బ వేశాడు. ఆ [illegible] రాతిమీాద పడను [illegible] పడ్డది పొరపాటున. ''అమ్మా!'' అన్నాడు కెవ్వున కేక పెడుతూ.

''మాఁవా!''వరాలుచివాలునరాఘవులు చేతిని అందుకుని ఆ వేలిని నోట్లో పెట్టుకుని నెత్తురు పీల్చసాగింది.

గత రెండు సంవత్సరాలుగా వాడు రాళ్లు పగులగొడుతూంటే ఆ నాడే వాడికి గురి తప్పడం. వేలు చుర్రుమనడంతో వాడిలో ఓ వింత ఆలోచన చిగురించింది.

''ఒసే, ఒరాలూ ఈ కాసింత దెబ్బకే నా వేలు ఇంత నొప్పిగా ఉందే. . . నూడు, అమ్మా అని ఎట్టా అరిశానో. . . మా అమ్మ సచ్చిన తరాత అమ్మా అని ఇయ్యాలే అన్నానే. అదిగాదు గానీ. . . ఈ రాళ్లు సుత్తితో ఎంత బాదినా అవి అరవ్వేం? ఓ టికి నోర్లేదే. గుండికాయ లేదే. ఉంటేనా. . . ఒరే రాగవులూ, ఒరే రాగవులూ మా గుండెలు పగుల గొట్టొద్దురా అని ఏడుకుంటా యనుకుంటా!'' అమాయకంగా అన్నాడు.

వరాలు పలకలేదు. కాసేపటికి విస్తరాకు పరిచి అన్నం పెట్టి మంచినీళ్లు తీసుకొచ్చింది. అంతసేపూ అన్నం తిన కుండా నవ్వుతూ ఉన్న రాఘవుల్ని చూచి ''అన్నం తినలేదేం, మాఁవా?'' అంది.

''నువ్వు కలిపెట్టు. . . నీ సేత తిని శానా రోజులయింది'' అన్నాడు.

వరాలు కాదనకుండా ముద్దలుచేసి [illegible] పచ్చిమిరపకాయ, ఎర్రగడ్డ [illegible] పెడుతూంటే పసిపిల్లవాడిలా [illegible] రాఘవులుకు భవిష్యత్తు [illegible] అగుపిస్తూంటే పులుసు [illegible] లయ్యాగా తోచాయి.

''ఒసేయ్. ఇయ్యాల రాత్తిరికి కోడి కూర, శాపల పులుసూ సెయ్యే. కూడు తిని లారీ ఎక్కి ఎల్లి అయ్యగోర్ని సూసి సినిమా కెల్దాం. . !!'' అని పొగొట్టుకున్నాడు.

''అబ్బ! ఏం తొందర మా వాఁ. పైకి నూడు. ఈగో నీళ్లు తాగు!'' అని నెత్తిమీాద తట్టింది వరాలు.

నీళ్లముంత అందుకుని కడుపునిండా నీళ్లు తాగి మరోమారు దగ్గి సర్దు కున్నాడు రాఘవులు. వరాలు తిరిగి నీళ్లు తీసుకురాను లేవబోయి, కళ్లు తిరిగినట్టు తోచేసరికి ''మాఁవా!'' అని రాఘవులు భుజాన్ని పట్టుకుని బుళబుళ కక్కు కుంది.

రాఘవులు అదిరిపడ్డాడు. ''ఒరే శంకరయ్యో, ఎంకటిపిన్నవ్వో, పీరు సాయిబో, దేవిడవ్వో రండో రండి. . . ఒరాలు కక్కుని పడిపోయిందిరో!'' అని దాని చెవులు మూశాడు.

చుట్టుపక్కల ఊళ్లలో కలరా ఉంది. కలరా అంటే ఏమిటో వాడికి

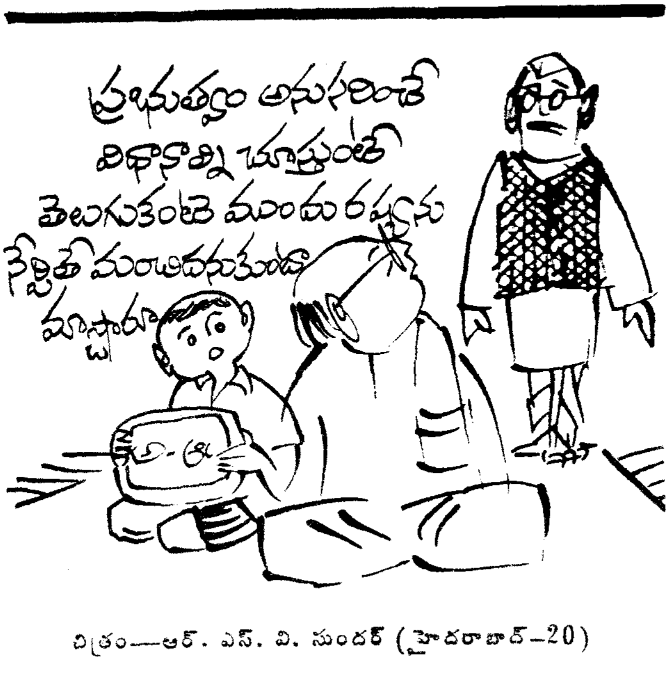

చిత్రం—ఆర్. ఎస్. వి. సుందర్ (హైదరాబాద్-20)

బాగా తెలుసు. వాంతులు, భేదులు!

రాఘవులు కేకలకు నలుగురు ఆడవాళ్ళు, నలుగురు మగవాళ్ళు చుట్టూ చేరి పోయారు.

అప్పటికి రెండు మూడు మార్లు కక్కుకున్న వరాలు మెల్లగా లేచి "ఏంటి, మావా, ఆ కేకలు? నా కేం లేదు!" అంది.

"ఏం లేకపోవడం ఏంటే. . . కలరా. . . వాంతులు!"

"కలరా గాదు గిలరా గాదు. . . ఉండ్రా!" అని ఓ ఆడమనిషి వరాల్ని చెట్టుచాటుకు తీసుకువెళ్లి కాసేపటికి తిరిగివచ్చింది ఒంటరిగా. వరాలు అక్కడే నిలబడిపోయింది. ఆమె ఆశ్చర్యంగా గడ్డం పట్టుకుని "ఏ కిడేంపా మ్యేకాలంరా, రాగవులూ. దాన్ని పెళ్లిచేసుకోకుండానే కడుపు చేశావ్!" అంది.

అందరూ ముక్కుమీద వేలు వేసుకున్నారు. "ఎంత అమాయకుడివో అనుకున్నాంగానీ, ఇంత పని సేత్తావనుకో లేదురా!" మరొక మనిషి.

"అబ్బో, రాగవులు. . . ఈడు ఆ రాగవులేనా ని!" మరొకరు.

"వరాలుకు కడుపా. . . నేం చేశానా కడుపు?. . . దేవుడా ఏంటిది?"— రాఘవులు లోలోన ఏడ్చాడు.

అందరూ తన వైపు వింతగా చూస్తూంటే దిగాలుపడి నిలబడి పోయాడు రాఘవులు, ఆ రాళ్లలో ఒకడై ఏమీ పలకను చేతగాక! "నా కేం తెలవదు. నేను అమాయకుణ్ణి!" అని అరవాలనుకున్నాడు గానీ, భూమ్యాకాశాలు దద్దరిల్లేలా గొంతు పెగల్లేదు.

అసలు ఆ మాట ఎవరు నమ్ముతారు? తాను తప్ప వరాలుకు మరో మగపురుగు సొత్తు లేదు!

చంద్రమండలం అమాంతం తన నెత్తి పడ్డట్లు బాధపడ్డాడు రాఘవులు, ఒక వైపున మనసులో అగ్నిపర్వతాలు బద్దలౌతూంటే. "వరాలకు కడుపు!. . . వరాలుకు కడుపు!" అని పంచమహా భూతాలు ఘోష పెట్టినట్లుంది.

చీకటి పడేదాకా పనైతే చేశాడేగానీ సొమ్ము మనసులో లేదు. 'నా వరాలికి ఇంత అన్యాయం సేసినో డెవడు?. . . ఎవడు?' మనసు మృదంగంలా మోగింది. "ఆడి పీక పిసుకుతా. . . డోలు కడతా. . . ముక్కలు ముక్కలు సేసి కాకులకూ గద్దలకూ ఏత్తా!" అలా అనుకుంటూనే రాత్రికి రాళ్లెత్తించి గుడిసె దగ్గిరికి వచ్చాడు.

లోపల దీపం వెలగడం లేదు. చుట్టు పక్కలంతా కారుచీకటి. ఆ చీకట్లో గుడిసెలముందు అన్నం వండుకుంటూన్న

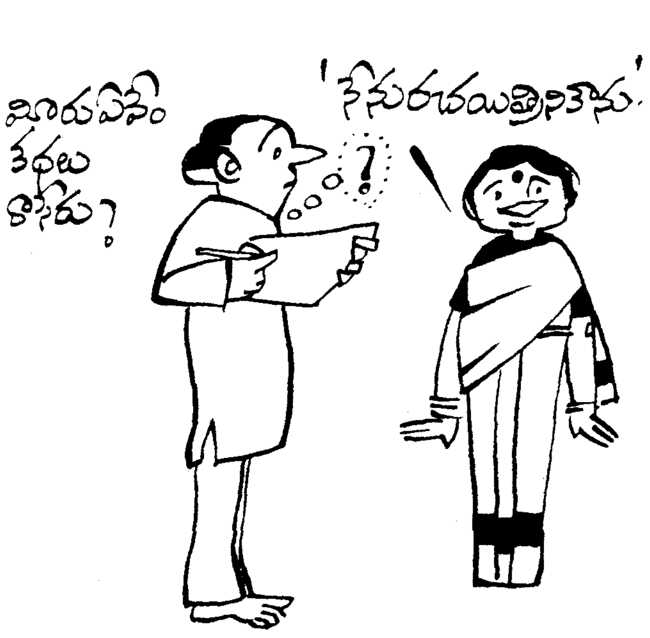

చిత్రం—ఆర్. ఎస్. వి. సుందర్ (హైదరాబాద్-20)

మూడు రాళ్లపొయ్యిలూ, వాటి మంట లూను. అక్కడక్కడ నలుగురైదుగురు కూచుని మాట్లాడుకుంటున్నారు. తన పేరు వినబడుతూంది.

"వరాలూ!"

లోపలినుండి ప్రత్యుత్తరం రాలేదు. మరల పిలిచాడు. ప్రయోజనం లేక పోయింది. తన బనీనుజేబులోంచి అగ్గి పెట్టె తీసుకుని గుడిసెలోకి దూరి, పుల్ల తీసి వెలిగించాడు.

రాఘవులు గుండెలు మరొకసారి ఝల్లుమన్నాయి.

అగ్గిపుల్ల కాంతిలో ఒరిలో తల దూరుస్తూన్న వరాలు అగుపించింది.

"వ. . . రా. . . లూ!" రాఘవులు మనసు బాధగా మూలిగింది. "వరాలూ!" చివాలున ముందుకు దూకాడు.

"మావా!" వరాలు భోరుమంది.

"ఏమే! నేను వచ్చానా నువ్వు రేసుకుని సావను?. . . సెప్పు. నీం జరిగిందో సెప్పు. . . నిమ్ము నాశనం చేసినోడెవరో సెప్పు. . . సెప్పయే. . . ఓణ్ణి. . . ఓణ్ణి. . . ఏడవమాకు. నువ్వేడిత్తే నే సూళ్లేనే. నువ్వు నా పాణం. . . ఏం జరిగినా నాతో సెప్పకుండా ఉండవ్. . . ఈ ఇసయం ఎందుకు సెప్పలేదు?" అని వరాలు తల నిమురుతూ అడిగాడు రాఘవులు, బుగ్గలమీదినుండి కన్నీరు ధారగా కారి వాడి బనీను తడిపివేస్తూంటే.

వరాలుకు ఏడుపు ఆగలేదు. "మావా! ఏం సెప్పను, మావా. నే నంటే నీకు పానం. ఈ ఇసయం తెలిత్తే నీ గుండె లెక్కడ పగులుతాయోనని సెప్పలేక

రాయినైపోయాను, మావా!"

రాఘవులు నీరసంగా నవ్వి "నా కింకా గుండె లెక్కడియే. అయ్యి ఈ ఇసయం ఇన్నప్పుడే పగిలిపోనాయి. సెప్పు. . . నా బుల్లిగదూ. . . సెప్పు. ఓడోరు? సెప్పయే. ఎల్లి ఓడి కాళ్లు పట్టుకుని. . . విన్నోడికే కట్టబెట్టే ఏరపాటు సేత్తా, అయ్యగోర్ని బతిమాలు కుని!" అన్నాడు గాద్గదికమైన కంఠంతో.

"మావా!"

"సెప్పమంటే మావా అంటే నే నేం సెప్పను?. . . నా మీద నీకు నమ్మకం లేదా?"

"నువ్వుగాకపోతే నా కింకెవ రున్నారు, మావా?...ఎట్టా సెప్పను, మావా?"

"నువ్వు సెప్పకపోతే నిన్ను నరికేసి నేనూ నరుక్కుని సత్తా. . . ఆఁ!"

రాఘవులు మాటకు తిరుగుండదని వరాలుకు తెలుసు. "మావా!" అని వాణ్ణి కౌగలించుకుని ఏడుస్తూనే "ఇదంతా. . . ఇదంతా. . .!" అంది.

"ఊఁ ఇదంతా. . .!"

"అయ్య. . . గోరి. . . అయ్యగోరి వల్ల జరిగింది, మావా!"

రాయైపోయాడు రాఘవులు. "అయ్యగోరా. . . పాపారావయ్యగోరా!... ఆ పున్నాత్ముడా?"

"అవును, మావా."

"వరాలూ!"— చీకటి అదిరిపడింది రాఘవులు అరిచేసరికి.

అక్కడక్కడ కూచున్నవాళ్లు ఆ గుడిసెవైపు చూచారు గానీ లేచి రాలేదు.

వరాలు కాసేపు మౌనంగా ఉండి కన్నీరు తుడుచుకుంటూ "నే నీ ఇసయం దాచిపెట్టి పాదించేదేం లేదు, మావా!... నా పాణమైన నీ సాచ్చిగా సెపుతుండా, మావా. పది వాళ్లకిందట మనకందరికీ పెంకుటిళ్లు కట్టించివ్వాలని అయ్యగో రొచ్చి మనతో మాటాడాలని. అప్పుడే శారదమ్మగోరితో మన్వెళ్లినావు. అయ్యగో రొక్కరే గుడిసెలు సూసుకుంటూ ఒచ్చిర్ను. అందరూ కారీలో పన్జేత్తూం డారు. నేను, ఓరూ లేరుగదా అని ఒంటరిగా గుడిసెపక్కన కూకుని సానం జేత్తావుండా. అయ్యగోరు నన్ను సూసిర్ను. . . ఆ పాట. . . ఏం సెప్పను, మావా!" అని భోరుమంది.

రాఘవులు వరాల్ని ఓదార్చలేదు. అంతసేపూ బరువుగా ఉన్న వాడి హృదయం ఒక్కసారి తేలికపడ్డది. చీకట్లో తృప్తిగా నవ్వుకున్నాడు. వెంటనే నేల తడిమి కిందపడ్డ అగ్గిపెట్టెను తీసుకుని దీపం వెలిగిస్తూ "నే నెంత పిచ్చోణ్ణే, వరాలూ. . . దేవు డోరికీ అన్యాయం పెయ్యడని తెలిసీ ఇంతిదై పోనా. . . ఒరేయ్ రాగవులూ, నీ లాంటి కొరగానోళ్ల ఏదానబడితే ఏరాతేం బావుంటాది? అందుకని వరాల్ని అయ్య గోరి కిచ్చేసినా. ఏడవడం ఎందుకూ అన్నాడే!. . . ఆ దేవుడు. . . ఏడవకే, వరాలూ, ఏడవకు. . . నువ్వు అదుట్టమంతురాలివి. . . అయ్యగోరు నీకు అన్యాయం పెయ్యడు . . . అయ్యగోరు సాచ్చాత్తు దేవుడే...దేవు డోరికి అన్యాయం సెయ్యడని తెలవ దేంటి?. . . రా, పోదాం!" అన్నాడు.

"ఎక్కడికి, మావా?" ఆశ్చర్యంగా అడిగింది వరాలు.

"అయ్యగోరి దగ్గిరికే!"

"మావా!"

"ఏం ఫరవాలేదు. . . నడువ్. . . ఊఁ!"

ఇద్దరూ బయటికి వచ్చారు. చల్లటి గాలి వాళ్ల హృదయాలకు తగిలింది. పొయ్యి మంటల కాంతిలో వాళ్ల ముఖాలు జేవురించాయి. మాట్లాడుకుంటూన్న వాళ్లు వాళ్లను చూచి నోళ్లు మూసు కున్నారు. రాఘవులు వాళ్లవైపూ, మరో మారు ఆకాశంవైపూ చూచాడు. నక్షత్రాలు కూడా గుంపుగా చేరి తమ మాటే చెప్పుకుంటున్నట్లు అగుపించాయి.

క్వారీనుంచి ఊరి బయట ఉన్న పాపారావు బంగళాదగ్గిరకు ఉన్న నాలుగు మైళ్లు నడిచేసరికి తొమ్మిదయింది. రాఘవులు ఒక చేత్తో వరాల్ని పట్టుకుని, మరోచేత్తో గేటు తెరిచి లోపల అడుగు పెట్టాడు. వరండా మెట్లమీద పని

మనిషి, వాడి పక్కనే ఆల్సేషియన్ కుక్కతోబాటు కునికిపాట్లు పడుతున్నాడు. గేటు తెరుచుకున్న శబ్దం కావడంతోటే కుక్క కుయ్యిమంటూ కళ్లు తెరిచి చూచి, రాఘవులు వాసన తగలగానే లేచి వెళ్లి వాడి భుజంమీద కాళ్లు పెట్టింది. అదో సింహంలా ఉంది. మొదట్లో దాని దగ్గిరే నిలబడను రాఘవులుకు గుండెలు గడగడలాడేవి. ఇప్పుడదీ, తనూ ఒకరి కొకరి యోగక్షేమాలు కోరుకునే ఆప్తులు. అది చూడగానే "ఏం రాజా, మా అయ్యగోరున్నారా?" అని అడిగాడు.

కుక్క వాడి మాటలను గ్రహించిందేమో మోరఎత్తి పైకి చూచింది. రాఘవులూ అటువైపు చూచాడు. మొదటి అంతస్థులోంచి దీపాలకాంతిని బయటికి పంపులున్నా కిటికీలు టెంకాయమట్టలతో ముచ్చటలాడుతున్నాయి.

పనిమనిషి తూగు మాని చేతులు చాచి గుండెలు విరుచుకుంటూ మసక చూపులతో చూచి "ఎవరూ. . . నువ్వా, రాఘవులూ. . . పక్కనెవరు? వరాలా?" అన్నాడు.

"ఆఁ. నేనూ, వరాలూ. . . అయ్యగోర్ని సూడాలనొచ్చాం!" అన్నాడు రాఘవులు.

"అయ్యగారూ. అమ్మగారూ పైనున్నారు, వెళ్లు. . . నీకు పర్మిసనెందుకురా?" అన్నాడు పనిమనిషి.

"రావే, వరాలూ!" అని వరాలు చెయ్యి పట్టుకుని, కుక్క తన వెంట వస్తూంటే మెట్లెక్కి పైకి వెళ్లాడు రాఘవులు.

పైన హాలు మెర్క్యూరీ దీపకాంతితో ధగధగలాడుతూంది. నట్టనడుమ అర్ధచంద్రాకారంలో సోఫాలు. ఒక పక్కన బల్లమీద రేడియో. దానికి పక్కనే రకరకాల చేపలు తిరుగుతూన్న అక్వేరియం. గోడలకు ఒకటి రెండు ప్రకృతిదృశ్యాల చిత్రాలు. ఎదురుగా పెద్ద వెంకటేశ్వరస్వామి పటం. అక్కడ ఎంత నిరాడంబరత, ప్రశాంతత ఉన్నాయో అంత గంభీరత ఉంది.

వెంకటేశ్వరస్వామి పటాన్ని చూడ్డంతోటే దణ్ణం పెట్టుకుని చెంపలు వేసుకుని హాల్లో అడుగు పెట్టేముందు "అయ్యగోరో!" అని పిలిచాడు రాఘవులు.

అటువైపు తిరిగి సోఫాలో కూచుని ఉన్న పాపారావు తిరిగి చూచాడు. నీరసించిన ముఖం, పెరిగిన గడ్డం, చింపిరితల, సిల్కు లాల్చీ, గ్లాస్గో పంచ!

ఆయన్ని చూచి స్థాణువై పోయాడు రాఘవులు, 'ఏంటి, ఈ నిట్టాగుండాడే, బంగారబ్బొమ్మలా గుండాల్సినాయన?' అనుకుని.

"ఎవరూ?" అన్నాడు నీరసంగా పాపారావు.

"నే నయ్యగోరూ. . . రాఘవుల్ని" అని ఒత్తిపలికి, "నా నూ, వరాలూ ఒచ్చినాం తమర్ని సూడను" అన్నాడు.

"ఊఁ. అక్కడే నిలబడ్డావేం? లోపలికి రా, రాఘవులూ!" అని గదివైపు చూచి, "శారదా, రాఘవులొచ్చాడు!" అన్నాడు.

"వస్తున్నానండీ!" అంటూ ఓవల్టీన్ కప్పు చేతపట్టుకుని గదిలోనించి వచ్చింది, తెల్లటి సిల్కుచీర, రోజారంగు టెరికాటన్ రవిక ధరించిన శారద.

"శారదా, ఇక్కడ ఉక్క పోస్తూంది. పైకి వెళ్తాను!" అన్నాడు.

"అదేమిటండీ, పాపం. రాఘవులు మీ కోసం వస్తే మాట్లాడకుండానే పోతారా?, పాపం వా డే ఇబ్బందిలో ఉన్నాడో ఏమో? కనుక్కుని మరీ వెళ్లండి!"

పాపారావు మారు పలకలేదు. అలాగే నిలబడ్డాడు, ఏదో తప్పు చేసినవానిలా.

"అయ్యగోరూ. . . మీ కిది న్యాయం కాదు. . . అయ్యగోరూ, నన్నన్యాయం సెయ్యమాకండి. . . మీ సెల్లెల్లాంటిదాన్ని. . . అయ్యగోరూ. . . అయ్య. . . గో. . . రూ!" జరిగిన ఘోరం కళ్లముందు ఒకటే మెదలసాగుతూంటే మనసు 'పాపారావ్, పాపం చేశావ్, జాగ్రత్త!' అని హెచ్చరించసాగింది.

వినోద క్రీడ ఫోటో — పద్మారామాచారి (ప్రైజు—4)

చేతులకు బంగారుగాజులు, వాటిని అంటిపెట్టుకుని నల్లటి మట్టిగాజులు.

రాఘవులు లోపల అడుగు పెట్టాడు. వరాలు గుమ్మం దగ్గిరే ఆగిపోయింది. శారద కప్పు భర్త కందిస్తూ "ఏం రాఘవులూ, బాగున్నావా?" అంది.

"బాగున్నా నమ్మగోరూ!"

"ఒక్కడివే వచ్చావ్, వరాల్నికూడా తీసుకురాకపోయావా?"

"అదీ ఒచ్చిందమ్మగోరూ. . . ఇదుగో!"

అంతసేపూ పాపారావు ఓవల్టీన్ కప్పు చేతపట్టుకుని నిలబడ్డవాడు వంచిన తల ఎత్తలేదు. ఒక్కమారు మాత్రం రాఘవుల్ని, వరాల్ని చూచాడు. అంతే. అతని మనసు గలుక్కుమంది.

'వరాలు అలా దిగంబరంగా ఎందుకు స్నానం చేస్తూండాలి?

చేసిందిపో. తన కళ్లు దేనికి పడాలి? పడ్డాయిపో. తనకు అంత ఆవేశం దేనికి కలగాలి?

ఆ సమయంలో తన చదువూ, సంస్కారం ఏమైపోయాయి! 'అయ్యో, భగవంతుడా!' పాపారావు మనసు పెద్దగా ఏడ్చింది.

రాఘవులు "అయ్యగోర్ని ఎల్లనియ్యం డమ్మగోరూ. నే నొచ్చింది మీతో మాటాడను!" అన్నాడు.

పాపారావు భార్యవైపు చూచి కప్పుతో కూడా పైకి వెళ్లిపోయాడు.

తన భర్త ధోరణి ఏమీ నచ్చలేదు శారదకు. గత పది రోజులనుండీ అలాగే ఉన్నాడు. అందుకు లోలోన కుందులూ

"ఏమోడు, రాఘవులూ. ఆయన నెలాగై పోయారో. . . వేళకు అన్నం తినడం లేదు. నిద్రపోవడం లేదు. ఎక్కడ కూచుంటే అక్కడ, ఎక్కడ నిలబడితే అక్కడ అలాగే ఉండిపోయి ఏదో మునిగిపోయినట్లు తనలో తాను ఆలోచించుకుంటూ ఉంటారు . . . నువ్వైనా చెప్పు!" అంది.

"అదేం టమ్మగోరూ. ఓరిలో మీరు సగం. . . ఆమాత్రం ఓరి మనసు కనిపెట్టలేరా?" అన్నాడు రాఘవులు సహజంగా.

"ఏం సగమో? నాకు మటుకు నిద్రాహారాలు మానేసి సగం అయిపోయారు!"

"మీరు దిగులుపడకం డమ్మగోరూ. ఓ రట్టా గెందుకున్నారో నాకు తెలుసు!" అన్నాడు రాఘవులు.

తన మనసులోని ఆవేదనను — అది ఒకరికి చెప్పుకుంటే తీరేది కాదు— ఏమాత్రం బయటపడనివ్వకుండానే అందుకు మనోనిగ్రహాన్నంతా కేంద్రీకరించుకుంటున్నాడు. వేగంగా వెళుతున్న గుర్రాన్ని గట్టిగా కళ్లెంబట్టి లాగి ఆపినట్లు.

శారదమ్మ తన ఆవేదనంతా వెళ్లగక్కను ప్రయత్నిస్తూంది. తన భర్త అలా ఉన్నందుకు కారణం తెలుసునన్న రాఘవుల్ని ఆశ్చర్యంగా చూచి "నీకు తెలుసా?" అంది. 'ఆయన నా ప్రాణం. ఆయన్ని గురించి తెలియనిది నా కేమీ లేదు!' అన్న తన భావానికి విరుద్ధంగా జరిగినందుకు మరీ బాధపడుతూ.

"ఆఁ. నాకు తెలుసమ్మగోరూ. మీరేమీ అనని మాటిస్తే సెప్తా!" అన్నాడు రాఘవులు.

"నే నేమీ అనను. చెప్పు, రాఘవులూ. వారి నలా చూస్తూంటే నా గుండె తరుక్కుపోతూంది!. . . వా రానందంగా ఉంటే అంతే చాలు!"

"నేను కోరుకుంటున్నదీ అదే నమ్మగోరూ. . . ఓరు దేవుళ్లాంటోళ్లు. ఓ రే తప్పూ సెయ్యరు. అయినా. . !"

తరవాత చెప్పను రాఘవులుకు గొంతు పెగల్లేదు. అసలు ఆ విషయం చెప్పేదెలా? శారదమ్మ నమ్ముతుందా? నమ్మితే ఎంత బాధపడుతుందో! తన ఆకలి తీర్చిన ఇల్లాలు. ఆమెను బాధ పెట్టడం తనకు ధర్మమేనా? చెప్పకపోతే అపనింద అన్యం పుణ్యం ఎరగని తన మీదనే చెరగని ముద్రలా నిలిచిపోతుంది.

అసలు పాపారావు అటువంటివాడు కాదు. ఆ సంగతి తనకు బాగా తెలుసు. అయినా పరిస్థితులు, వాటి ననుసరించి వచ్చిన ఆవేశం—

మానవుడు ఎప్పుడో ఒకప్పుడు మానసికంగా బలహీనుడై పోతాడు. లేకపోతే మానవుడు మానవుడు గాదు. దేవుడు!

కాసేపు మౌనంగా ఉండి "అమ్మగోరూ, మీ కీ విషయం ఎట్టా సెప్పాలో తెలవడం లేదు. . . మీరు అన్నాయాన్ని సగిచ్చరు. అయినా అన్నాయం జరిగి పోయిందమ్మగోరూ!" అన్నాడు.

వాడి మాటల అర్థం ఏమిటో అంతుబట్టలేదు శారదకు. "చెప్పేదేదో సరిగ్గా చెప్పు, రాఘవులూ. నా కేమీ అర్థంగావడం లేదు!" అంది.

"అసలు అయ్యగోరు ఎట్టా గెందుకున్నారో గుఱించా రమ్మగోరూ?"

శారద ముఖం తెల్లబడిపోయింది. ఆ సంగతితో వాడి ప్రమేయం ఎంత వరకు? ఏదో పెద్ద విషయమే జరిగి ఉండాలి! "మేమూ అదే ఆలోచిస్తున్నాము. నీకు తెలిసిందేదైనా ఉంటే దాచకుండా చెప్పు. నిన్ను నేనేమీ అనను మాట ఇస్తున్నా. మీ రిద్దరూ ఇలా వచ్చారంటే నా కేమీ పాలుపోవడం లేదు!" అంది.

"అదేనం డమ్మగోరూ. అనుకోకుండా అయ్యగోరు అన్నాయాన్ని సేస్రమ. నాయం అన్నాయం మీరే సెప్పండి."

"రాఘవులూ!" ఎంత త్వరగా కోపం వచ్చిందో అంత త్వరగా తగ్గించుకుంది శారద.

తన భర్త ఒకరికి అన్యాయం తల పెట్టడమా? ఆ మాటా, చంద్రమండలం మీద భూమ్మీదలాగే హాయిగా బ్రతక వచ్చుననే మాటా ఒకటే!

"నామీద కోప్పడమాకండమ్మగోరూ. నేను మీ బిడ్డలాంటోణ్ణి. అయ్యగోరు... వరాలికి. . . వరాలికి. . . కడుపు సేస్రమ. . . అమ్మగోరూ, నన్నేమీ అనమాకం డమ్మగోరూ!"

చివాలున శారదమ్మ కాళ్ళు పట్టుకున్నాడు రాఘవులు.

శారద నిర్విణ్ణంగా నిలుచుండిపోయింది. "అదే నిజమైతే వారి కేమిటి శిక్ష?"

మనసు వెంటనే న్యాయాన్యాయాల [illegible]రికి మళ్ళింది. వరాల్ని చూచి "[illegible]" అంది.

[illegible] హాల్లోకి వచ్చి రాఘవులు వెనకే నిలబడ్డది వరాలు.

"ఏం వరాలూ, ఇది నిజమేనా?"

"ఏం సెప్పమంటా రమ్మగోరూ?"

"అయితే నాతో వెంటనే ఎందుకు చెప్పలేదు?"

"ఇది ఒకరితో సెప్పుకునే విషయమా, అమ్మగోరూ?"

"అవును. నేను తెలివితక్కువగా అడిగాను. . . ఉండండి. ఇప్పుడే వస్తాను!" అని మిద్దెమీదికి వెళ్ళింది శారద.

డోమ్‌లైటు కాంతిలో పాపారావు పిట్టగోడ పట్టుకుని ఆకాశంవైపు చూస్తూ అగుపించాడు.

భర్త ముఖంలోకి ఓ మారు చూచి "ఏమండీ!" అంది.

పాపారావు కన్నీటిని తుడుచుకోబోతూ ఆగిపోయి భార్యవైపు చూచాడు.

శారద మెల్లిగా భర్త దగ్గిరికి వచ్చి "ఏమండీ. . . చెప్పండి. . . వరాల్ని మీరు. . .!" అంది.

పాపారావు చివాలున భార్య పాదాలమీద ఒరిగాడు. "నన్ను క్షమించు, శారదా!"

శారద నీరసంగా నవ్వి "మిమ్మల్ని క్షమించేశక్తే నాకున్నట్లయితే ఈ పాటికి శిక్షించే ఉందును. . . 'నీవు నాకు ప్రత్యక్షదైవానివి, శారదా. మంచికానీ, చెడుగానీ నీతో చెప్పందే చెయ్యను' అన్నారే. . . ఈ విషయం నాతో [illegible] చెప్పలేదు?" అంది గంభీరంగా.

"ఎలా చెప్పను, శారదా? నీవు నా మీద పెట్టుకున్న నమ్మకానికి, ఈ విషయం తెలిస్తే నీ గుండెలు పగులుతా యని తెలుసు. అందుకనే రాయినై ఏమీ పలకలేకపోయాను, శారదా. . . నాలో నేను ఏడుస్తున్నాను!" అన్నాడు గాద్గదికంగా పాపారావు.

శారదకు ఏడుపు రాలేదు. "ఏమంటే నాకు గుండెలున్నాయనీ, అవి బండలు గావనీ, మీ మమకారంతో పిండిన గాజుపాత్రలనీ గుర్తించినవారైతే ఇంత పని చేస్తారా?. . . న్యాయాన్యాయాలు తూచి చెప్పగలవని ఆ కూలీలు నన్ను న్యాయదేవతగా కొలుస్తున్నారు. . . భర్త కాబట్టి అన్యాయాన్ని సమర్థించమని అనాలా?. . . లేక స్వార్థంకోసం నేనూ రాయినైపోయి ఏమీ పలక్కుండా పోవాలా?. . . అయ్యో, భగవంతుడా!"

తల బాదుకుంటూ భర్త ఒడిలో ఒరిగిపోయింది.

వాళ్ళ పరిస్థితిని చూచి తారల గుండెలు కరిగినట్లు మంచు పడుతూంది.

శారద మెల్లగా లేచి "మీరు చేసిన పాపాన్ని అంగీకరిస్తున్నారు. అలాగే మరొక పాపం చెయ్యండి. . . వరాలు సంగతి నా కేమీ తెలియదనీ, రాఘవులే అంత పనీ చేసి అబద్ధం చెబుతూ, ఆ అభాండాన్ని తనమీద రుద్దుతున్నాడనీ బొంకండి" అంది.

"శారదా!"

"ఎందు కలా కంగారు పడతారు? ఏది ఎలా పోయినా భర్తను రక్షించుకోవలసిన ధర్మం భార్యది. . . నా మనసును రాయి చేసుకుని అన్యాయాన్ని ఎదిరించి మాట్లాడలేకపోతున్నాను!"

"నే నా పని చెయ్యలేను!"

"ఏం? ఎందుకు చెయ్యలేరు? అంత పాపాన్ని ఏ అన్యాయంకాదని ఎలా చేశారో దీన్నీ అలాగే చెయ్యండి. . . మనం గొప్ప వాళ్ళం. ఏం చేసినా చెల్లుతుంది. వాళ్ళు దిక్కులేనివాళ్ళు. మనల్ని ఎదిరించి నిలబడలేరు. బెదిరిస్తే తలవంచుకుని పోతారు!"

"అయ్యో, శారదా. చేసిన పాపానికే నాలో నేను నశిస్తూంటే నీ మాటలతో నన్నింకా బాధపెట్టకు, శారదా. నా పాపాన్ని నేను అంగీకరించి శిక్షపడను సిద్ధంగా ఉన్నానే గానీ. . .!"

"అంత ధైర్యం మీ కుందా?"

"ఆ పాపాన్ని ఏ ధైర్యంతో చేశానో ఈ శిక్షనూ అదే ధైర్యంతో అనుభవించగలను, శారదా!"

"అయితే వరాల్ని పెళ్ళి చేసుకోండి!"

పాపారావు నిర్విణ్ణుడై పోయాడు.

శారదేనా ఆ మాట అంటున్నది? ప్రాణాంతటినీ తనలో పెట్టుకుని బ్రతుకుతున్న శారదేనా అంటున్నది.?

తన పాపం, న్యాయాన్యాయాల విచక్షణ ఆ మనిషి నెంత మార్చివేసింది!

"శారదా!"

"ఇక మీకు మునుపటి శారద లేదు. గుండెను రాయి చేసుకుని ఏమీ చెప్పలేని శారద మాత్రం ఉంది!"

"నేను ఆవేశంలో చేసిన పాపానికి నిన్ను శిక్షించలేను, శారదా!" దృఢ నిశ్చయంతో అన్నాడు పాపారావు.

"అయితే నేనే వెళ్ళి అబద్ధం చెప్తాను."

పాపారావు మౌనం దాల్చాడు. శారద కిందికి దిగివచ్చి "రాఘవులూ, నువ్వింత వాడి వౌతావని నేను కలలోకూడా అనుకోలేదు. నీవు చేసిన పాపాన్ని మా వారిపైన వేస్తావా?. . . ఛీ!" అంది మనసు వెయ్యి తునకలౌతూంటే.

రాఘవులు బిత్తరపోయాడు. "నేను పాపంచేసి అయ్యగోరిపై వేశానా?"

"ఆఁ. కూలీలందరూ వచ్చి నాకు చెప్పనే చెప్పారు!"

"ఎంత మాటన్నా రమ్మగోరూ. . . మీరు సీతమ్మతల్లి లాంటోళ్ళమ్మగోరూ. అట్టాంటి మాట లని నా గుండెలు పగుల గొట్టకండి. . . మావి నెత్తుటిగుండెలు. అవి అన్యాయానికి ఓరుసుకోలేవు, తల్లీ!" అని ఏడవడం మొదలుపెట్టాడు.

తన ప్రాణమైన రాఘవులు ఏడుస్తూంటే చూడలేకపోయిన వరాలు, తనూ ఏడుస్తూ "మావాఁ, ఈరు గొప్పోళ్ళు. మన ప్రాణాలైనా తీస్తారు. ఎల్దాం పద. . . ఈరిసేత సావడం కన్నా ఏ గంగలోనన్నా దూకి సావడం మేలు!" అంది.

రాయిగా మారిపోయిన శారద "ఏ గంగలోనన్నా దూకండి! నాకు ముఖం చూపించవద్దు. వెళ్ళండి!" అంది కోపంగా.

రాఘవులు కన్నీరు తుడుచుకుని శారదమ్మ దగ్గిరికి వచ్చి "అమ్మా, అన్నాయాన్ని సిచ్చిత్తారని వచ్చినా. . . వరాలే కరెట్టు. మీరు గొప్పోళ్ళు. ఏమైనా సెయ్యగలు. . . పోనీలే, తల్లీ. మీ సలవన ఇన్నాలూ హాయిగా బతికినా. . . నే నెట్టాగున్నా పరవాలేదు. అయ్యగోరు ఆరోగ్గెయంగా ఉంటేసాలు. రాయే, వరాలూ!" అన్నాడు.

వాళ్ళిద్దరూ మెట్లు దిగి కిందికి వెళ్ళేదాకా చూచి శారద పైకి వెళ్ళింది. పాపారావు కుర్చీలో కూలబడి ఏడుస్తూ అగుపించాడు. శారద కళ్ళనుండి కన్నీరు జలజల రాలింది. అలాగే ఎంతసేపు నిలబడిందో తనకే తెలియదు. మెల్లగా దగ్గిరికి వెళ్ళి "వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారండీ! అన్యాయం జయించింది!" అంది.

చివాలున ముఖమెత్తి చూచిన పాపారావు "వరాలూ వెళ్ళిందా?" అని అడిగాడు.

"ఆఁ. ఇద్దరూ వెళ్ళారు!"

"అన్యాయం, శారదా!"

"అవును, అన్యాయమే!"

"నేను సహించలేను, శారదా. . . నీ ఇష్టప్రకారమే వరాల్ని పెళ్ళి చేసుకుంటాను. . . వరాలూ. . . వరాలూ!"

పాపారావు గబగబా రెండంతస్తులూ దిగి కిందికి వచ్చాడు. శారద ఆనందంతో భర్తను వెంబడించింది.

కిందికి వచ్చిన పాపారావుకు అక్కడ ఎవ్వరూ అగుపించలేదు, గేటు దగ్గిర ఉన్న దీపకాంతిని దాటి రాలేని చీకటి తప్ప! ★

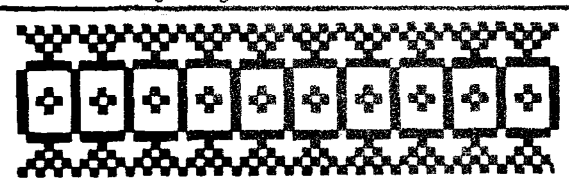
డిజైన్ — బర్ది సవిత (కలకత్తా-33)